

Vrederecht hard maken

Naar een groeiende juridische infrastructuur

Een rechtvaardige samenleving begint bij het voorkomen en oplossen van de meest urgente rechtsproblemen die mensen ervaren. De stad Den Haag, het ministerie van Justitie en Veiligheid en het Hague Institute for Innovation of Law hebben een gezamenlijke doel: recht dat werkt voor mensen. Dit voorstel beoogt dat Nederland deze missie “hard maakt”.

De aanpak is gedreven door data en gericht op rechtvaardige uitkomsten. We benutten de formidabele menskracht van de internationale stad van vrede en recht.

Probleem-afbakening

Dankzij gestandaardiseerde dataverzameling weten we nu dat jaarlijks in Nederland 5,2 miljoen rechtsproblemen ontstaan. Minstens 2,4 miljoen mensen ervaren een probleem dat een aanzienlijke tot alles overheersende invloed heeft op hun bestaan.

Vanuit de burger gezien gaat het vooral om problemen rond gezin, werk, woonomgeving en financiële zekerheid. Ook ongevallen, geweld en andere criminaliteit ontstaan vaak in die setting. Het gaat om relaties tussen mensen, waarin de overheid een borgende rol speelt. Vandaar de betrokkenheid van civiel recht, strafrecht en administratief recht.

Onderzoek laat zien dat juridische diensten (inclusief rechtspraak) matig geschikt zijn om deze problemen duurzaam op te lossen. Anders dan misschien lijkt, zetten burgers en overheid ook weinig middelen hiervoor in.

Oorzaken

Geprobeerd is de huidige rechtspleging te versterken door logistieke verbeteringen en digitalisering in de keten. Rechtspraak, OM, politie en sociale advocatuur vroegen om meer middelen. De zelfredzaamheid van burgers is versterkt met informatie en advies. Kleinschalige innovatie bestaat in talloze pilots.

Maar dit biedt geen soelaas. Oorzaken liggen in de procedures van de rechtspleging, in combinatie met steeds complexere regelgeving. Procedures hebben het format van beschuldiging, claims en verweer. Met een oordeel als sluitstuk. Dit werkt polarisatie in de hand. Met steeds meer regels, zijn er steeds vaker “fouten” die kunnen worden uitvergroot. Dan loopt het systeem vast. Het wordt vaak als oneerlijk en wispelturig ervaren: door degene die recht zoekt; en door degenen die verantwoording moeten afleggen.

Mensen calculeren dit in en keren zich steeds meer af van de juridische diensten die de overheid organiseert. Ze zoeken het zelf uit, met wisselend succes. Ook overheden ontwikkelen parallelle procedures om beter samen te werken.

Missie en strategie

Onderzoek geeft ook aan hoe de rechtspleging zich kan vernieuwen. Mensen geven namelijk andere doelen aan dan het vaststellen van schuld. Zij willen verder kunnen. Het bereiken van een gezamenlijke oplossing werkt meestal beter dan een oordeel. We noemen het vrederecht. Dat willen we hard maken. Met data. En ook voor de problemen waarvoor een stevige aanpak effectief is.

De strategie is om de infrastructuur te vernieuwen die mensen helpt om gezamenlijke oplossingen te vinden. Dit doen we in vijf stappen, internationaal steeds vaker de basis voor een “people-centred justice” strategie:

1. Systematisch verzamelen op data over rechtsproblemen, ervaren rechtvaardigheid. Sturen op impact en uitkomsten (OESO)
2. Verder ontwikkelen en invoeren van gespecialiseerde, evidence based - en met IT ondersteunde ‘behandelingen’. Gericht op de belangrijkste rechtsproblemen zoals mensen die ervaren, en op het bereiken van gezamenlijke oplossingen, met probleemoplossende versies van rechtspraak als sluitstuk.
3. Verder ontwikkelen en stimuleren van schaalbare, digitaal ondersteunde rechtvaardigheidsdiensten, met duurzame financiering via bijdragen van burgers en overheidssubsidie; eerst in Den Haag, en dan voor heel Nederland.
4. Verder ontwikkelen van de institutionele rollen, financiering en regulering die deze innovatie faciliteren.
5. Organiseren van de publiek-private samenwerking en de (internationale) kennisinfrastructuur die nodig is voor deze maatschappelijke transitie en het realiseren van de missie.

Vrederecht hard maken vergt een investering die in dit vroege stadium begroot wordt op enkele honderden miljoenen euro over de komende kabinetsperiode. De bijdrage aan de economische groei gaan we in het voorstel op basis van data kwantificeren:

- een sterkere en financieel duurzame juridische sector, met waardevollere uitkomsten, met een substantiele toegevoegde waarde aan de economie (in orde van grootte van 2 miljard euro per jaar);
- meer economische groei doordat mensen eerder “verder kunnen met hun leven”;

Daarnaast kan deze sociale en maatschappelijk innovatie de volgende baten opleveren:

- besparing op gestapelde overheidsdiensten, die moeilijk te coördineren zijn in het kader van de huidige rechtspleging, bekostigd door gemeentelijke en landelijke overheid;
- versterking van welbevinden en vertrouwen bij professionals in het sociaal-juridische domein door vergroting van effectiviteit en besparing op verzuim en ziektekosten en ook op jeugdzorg doordat minder mensen ten onder gaan aan stress van klassieke juridische strijd;
- vermindering maatschappelijke onvrede;
- spin-off richting rechtspleging voor bedrijven;
- spin-off richting politiek-bestuurlijke besluitvorming en verantwoordingsprocessen.

Verdere informatie:

- Wim Jansen, Hoofd Internationale zaken Gemeente Den Haag
- Maurits Barendrecht, R&D Directeur HiiL, maurits.barendrecht@hiil.org